

Владимир Шекуларац
Народна библиотека Србије
Одељење за унапређење и развој
библиотечко-информационог система - Матично одељење
sekularac@nb.rs

УЛОГА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ У ОСТВАРИВАЊУ МАТИЧНИХ ФУНКЦИЈА У БИБЛИОТЕЧКО-ИНФОРМАЦИОНОЈ ДЕЛАТНОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ОД 1945. ДО 2013. ГОДИНЕ

Апстракт

У раду су анализирани законски прописи који су од 1945. до 2013. године представљали законски основ за планирање, организацију и реализацију матичних функција као поверених функција у библиотечко-информационој делатности у Републици Србији са посебним освртом на улогу Народне библиотеке Србије у остваривању матичних функција.

Кључне речи: библиотекарство, матичне функције, законски прописи, Србија, Народна библиотека Србије

Матичне функције од доношења

Уредбе о Државној централној библиотеци Демократске Федеративне Југославије 1945. године

Правни положај библиотекарства непосредно после Другог светског рата био је програмски опредељен *Уредбом о Државној централној библиотеци Демократске Федеративне Југославије*¹. Иако никад није дошло до оснивања Државне централне библиотеке као централне федералне установе у библиотекарству одредбе поменуте Уредбе имале су значајан утицај на дефинисање функција националних библиотека ондашње Југославије па и Народне библиотеке Србије. Тај утицај се огледа и у дефинисању развојних функција националних библиотека у федералним јединицама, касније именованих као матичне функције.

Функције на плану доприноса унапређивању библиотека и библиотекарства у Демократској Федеративној Републици Југославији, биле су, наиме, дефинисане чланом 2, став 2. поменуте Уредбе као други од два задатка Државне централне библиотеке: "да помаже унапређивање библиотека и библиотекарства у нашој земљи". У делокруг послова Државне централне библиотеке ушли су по члану 3. ове Уредбе и следећи послови на развоју библиотечког система:

израда централног каталога који ће садржати попис свих књига које се налазе у библиотекама на територији Демократске Федеративне Југославије; одржавање стручних предавања и течајева; спремање и стручно усавршавање библиотечког особља за све библиотеке у земљи и скупљање података о организацији и обављању стручног библиотечког рада у иностранству и израда планова и упутстава за библиотеке.

Државна централна библиотека по овој Уредби била би надлежна за територију Југославије а децентрализација њених функција је била прописана чланом 11. Уредбе који је обавезивао Министарство просвете сваке федералне јединице да у своме средишту оснује Земаљску централну библиотеку, што је био пројектовани циљ и основ за развој националних библиотека у федералним јединицама Југославије.

Стратешко опрељење да се развојни послови у библиотекарству сврставају у приоритетне послове националне библиотеке исказано у одредбама поменуте Уредбе аформисано је 1953. године у пракси оснивањем Библиотечког центра као организационе јединице Народне библиотеке Србије. Библиотечки центар је основан са задатком да се бави стручним уређењем популарних књижница у Народној Републици Србији и отада све до сада представља континуитет улоге Народне библиотеке Србије у остаривању матичних функција на подручју Републике Србије.

Матичне функције од доношења Закона о управљању културно-просветним, уметничким и научним установама у НР Србији 1955. године

Ново поглавље општег правног положаја и финансирања библиотека отпочело је доношењем *Закона о управљању културно-просветним, уметничким и научним установама у НР Србији*² и доношењем *Закона о библиотекама*³ 1960. године.

Законски основ за вршење матичних функција у библиотечној делатности у Социјалистичкој Републици Србији утврђен је, наиме, чланом 9. *Закона о библиотекама* који првим ставом прописује обавезу државних органа да се у оквиру свог делокруга старају о развијању мреже библиотека на свом подручју и да у том циљу оснивају библиотеке, да подстичу и помажу оснивање и рад библиотека, да обезбеђују материјална средства за одржавање и унапређење библиотека, да се старају о стручном образовању и усавршавању библиотечких кадрова и обезбеђују вршење библиотечке службе.

Другим ставом овог члана дефинисане су библиотечке службе и матичне библиотеке: ”Стручне послове у вези са организовањем и унапређењем библиотечке службе врше одређене јавне библиотеке (матичне библиотеке)”.

Из напред наведеног јасно је да су матични послови у библиотекарству дефинисани као послови државне управе који се законима и подзаконским актима поверавају матичним библиотекама.

Финансирање матичних послова регулисано је ставом 2. члана 35. овог Закона којим је прописано да се средства за рад библиотечке службе обезбеђују у буџету односне политичко-територијалне јединице.

У посебном поглављу овог Закона **Библиотечка служба** (чланови 36. до 42) одређене су матичне библиотеке и њихова надлежност, садржај матичних функција, права и дужности савета за културу и надлежност за вршење надзора над законитошћу рада библиотека.

Надлежност за вршење матичних функција била је по члану 36. овог Закону доследно организована по територијалним принципу те је чланом 37. ближе одређено да послове матичне библиотеке за територију Републике врши Народна библиотека Србије, за територију аутономних покрајина библиотека коју одреди покрајински, односно обласни савет надлежан за културу, а за територију среза, односно општине библиотека коју одреди средско, односно опоштинско веће народног одбора.

Две или више општина могле су се споразумети да одређена библиотека врши послове матичне библиотеке за подручје тих општина. Ово је била слаба тачка у организацији мреже матичних библиотека јер су матичне функције као поверене послове могле вршити само самосталне библиотеке те, будући да општине које нису имале самосталну библиотеку нису биле заинтересоване за закључивање одговарајућих споразума, већина општина није била покривена матичним функцијама.

Поред темељних послова сваке библиотеке прописаних члановима 1. и 13. овог Закона чланом 38. су дефинисани задаци матичних библиотека у вршењу матичне службе:

проучавање стања, потреба и услова развита мреже; усклађивање рада матичних библиотека на свом подручју и пружање истим стручне помоћи у раду; старање о усавршавању библиотечких кадрова; вођење евиденције о библиотекама и вршење других послова у области библиотечке службе за потребе одговарајућих органа.

Поред набројаних задатака општинске матичне библиотеке биле су дужне да:

помажу сваком оснивачу оснивање и организовање нових библиотека; указују стручну помоћ библиотекама; организују погодне облике сарадње библиотека, нарочито у пословима набавке, каталогизације и размене књига и другог библиотечког материјала и врше стручни надзор над радом библиотека.

Матичне библиотеке су биле обавезане да свој библиотечки фонд попуњавају књигама и другим библиотечким материјалом који се посебно односи на њихово подручје.

У члану 39. овог Закона дефинисане су обавезе Народне библиотеке Србије као централне матичне библиотеке, а чланом 40. обавезе матичних библиотека аутономних јединица.

Надлежности савета народних одбора, обласних, покрајинских и републичких Савета за културу у делокругу библиотечке службе биле одређене чланом 41. овог Закона као:

претресање питања од заједничког интереса за рад библиотека и питања организације и унапређења библиотечке службе; старање о извршавању прописа о библиотекама и давање препорука за рад библиотека.

У члану 42. овог Закона прописано је да органи општинске управе надлежни за послове културе врше управне послове у области библиотечке службе као и надзор над законитошћу рада библиотека са подручја општине, што представља установљавање института управног надзора над радом библиотека који је као такав остао до данашњих дана.

Године 1964. се доношењем *Закона о преузимању права и дужности оснивача према Народној библиотеци Србије у Београду*⁴ и формално потврђује улога Народне библиотеке Србије као централне и националне библиотеке Србије чиме се потврђује и њена улога у развоју библиотека и библиотекарства у Србији.

Доношење *Закона о библиотекама* и *Закона о преузимању права и дужности оснивача према Народној библиотеци Србије у Београду* може се сматрати преломним моментом у институционалном и дугорочном успостављању улоге Народне библиотеке Србије као централне матичне библиотеке у остваривању матичних функција у Србији.

Матичне функције од доношења

Закона о управљању установама у области културе 1969. године и Закона о остваривању посебног друштвеног интереса у организацијама удруженог рада које обављају културне делатности 1974. године

Општи правни положај и финансирање библиотека у овом периоду утврђен је 1969. године доношењем *Закона о управљању установама у области културе*⁵ и 1974. године доношењем *Закона о остваривању посебног друштвеног интереса у организацијама удруженог рада које обављају културне делатности*⁶ који је важио све до доношења *Закона о самоуправним интересним заједницама културе*⁷, односно до доношења *Закона о фондовима за финансирање културе*⁸.

Законодавни оквир за библиотечку делатност па и за вршење матичних функција у овом периоду децентрализован је сагласно тадашњем устројству Републике Србије у чијем саставу су биле и две аутономне покрајине па су донета три закона о библиотечкој делатности: један за Републику и два за две покрајине.

Законски основ за вршење матичних функција у библиотечкој делатности у Социјалистичкој аутономној Покрајини Војводини у овом периоду утврђен је чланом 64. *Закона о библиотечкој делатности и библиотекама*⁹: "Ради обављања послова од заједничког интереса за

библиотечку делатност, на територији општине односно Покрајине образује се матична служба".

У посебном поглављу овог Закона **Матична служба** (чланови 64. до 67) дефинисан је садржај матичних функција и одређене су матичне библиотеке и њихова надлежност док је начин вршења надзора над стручним радом регулисан у посебном поглављу **Надзор над стручним радом** (чланови 68. до 73).

Чланом 65. овог Закона дефинисане су матичне функције у библиотечкој делатности као:

праћење и проучавање стања, потреба и услова рада и развоја библиотека и предлагање мера за унапређивање библиотечке делатности; пружање стручне помоћи у вршењу библиотечке делатности; проучавање стања стручних кадрова који врше библиотечку делатност и организовање стручног усавршавања кадрова за обављање библиотечке делатности.

Матична служба организована за територију општине је поред напред неведених послова обухватала и:

вођење регистра библиотека и библиотечких јединица; вођење централног каталога библиотечног материјала за територију општине и прикупљање и обраду извештаја и других података о раду библиотека и библиотечких јединица.

Матична служба организована за територију Покрајине је поред напред неведених послова обухватала и:

вођење регистра библиотека на територији Покрајине; вођење регистра библиотечких јединица високошколских установа и научних института на територији Покрајине; прикупљање и обраду извештаја и других података о раду библиотека и предлагање мера за унапређивање библиотечке делатности и вођење централног каталога књига и периодичних публикација у библиотекама и библиотечким јединицама високошколских установа и научних института на територији Покрајине.

Матичне функције на територији општине, по члани 66. овог Закона, обављала је народна библиотека, а споразумом општина могло се поверити вршење матичних функција одређеној народној библиотеци за територију више општина, што је била основна слабост у установљавању мреже матичних библиотека у овом периоду.

Матичне функције на територији Покрајине обављала је по овом Закону Централна библиотека Војводине.

Законски основ за вршење матичних функција у библиотечкој делатности у Социјалистичкој Републици Србији утврђен је чланом 13. *Закона о библиотечкој делатности*¹⁰: "Ради остваривања јединственог обављања библиотечке делатности и њеног унапређивања утврђују се матичне функције у библиотечкој делатности".

У посебном поглављу овог Закона **Матичне функције** (чланови 33. до 37) дефинисан је садржај матичних функција, као и начин вршења надзора и одређене су матичне библиотеке и њихова надлежност.

Чланом 33. овог Закона дефинисане су матичне функције у библиотечкој делатности као:

праћење и проучавање стања, потреба и услова рада у библиотечкој делатности и предлагање мера за њено унапређивање; вођење централног каталога библиотечког материјала; надзор над стручним радом организација које обављају библиотечку делатност; вођење евиденције о организацијама које обављају библиотечку делатност; пружање стручне помоћи организацијама које обављају библиотечку делатност и старање о усавршавању кадрова за обављање библиотечке делатности.

Матичне функције на територији општине, по члану 36. овог Закона, обављала је библиотека којој то повери скупштина општине, а споразумом општина могло се поверити вршење матичних функција одређеној библиотеци за територију више општина, што је и даље била основна слабост у установљавању мреже матичних библиотека и у овом периоду.

Матичне функције за библиотеке организација удруженог рада које обављају делатност високог образовања обављала је, сагласно члану 37. овог Закона, Универзитетска библиотека *Светозар Марковић* у Београду.

Народна библиотека Србије је, поред општих послова дефинисаних у члану 25. овог Закона, обављала и послове из домена матичних функција што је дефинисано у члану 38. Закона:

прати и проучава стање, потребе и услове рада у библиотечкој делатности и предлаже мере за њено унапређивање; води централни каталог библиотечког материјала и организује централизовану каталогизацију; води евиденцију организација које обављају библиотечку делатност на територији Социјалистичке Републике Србије; даје предлоге за школовање и стручно усавршавање библиотечких радника и организује поједине облике стручног усавршавања; пружа стручну помоћ организацијама које обављају библиотечку делатност и врши надзор над стручним радом библиотека које обављају матичне функције на територији општине.

У посебном поглављу овог Закона **Библиотечки савет** (чланови 41. до 43) дефинисани су послови библиотечког савета у домену матичних функција.

Законски основ за вршење матичних функција у библиотечкој делатности у Социјалистичкој Аутономној Покрајини Косово у овом периоду био је утврђен чланом 24. *Закона о библиотечкој делатности и библиотекама*¹¹: "Ради обављања трајног, организованог и систематског рада на развијању и унапређивању библиотечке делатности одређене библиотеке обављају и послове матичне службе на одређеном подручју или за поједину врсту библиотека (у даљем тексту: матичне библиотеке)".

Чланом 25. овог Закона дефинисане су матичне функције у библиотечкој делатности као:

организовано и стално проучавање питања од интереса за библиотечку делатност у целини; разматрање питања од заједничког интереса за библиотечку делатност на одређеном подручју односно за поједину врсту библиотека; унапређивање организације и метода рада у библиотечкој делатности и библиотекарској струци; израда стручних предлога за ширење мреже библиотека; пружање стручне помоћи и давање упутстава за рад библиотека; вршење стручног надзора над обављањем библиотечке делатности; праћење и усклађивање рада библиотека и подстицање њихове међусобне сарадње и организовање стручног усавршавања библиотечких радника.

Функцију матичне библиотеке за територију Социјалистичке Аутономне Покрајине Косово вршила је, по члану 26. овог Закона, Народна и универзитетска библиотека у Приштини.

Народна и универзитетска библиотека је поред напред неведених матичних послова била обавезана да ради и:

вођење централног каталога књига, часописа и другог библиотечког материјала библиотека у Социјалистичкој Аутономној Покрајини Косову; подстицање сарадње библиотека у Социјалистичкој Аутономној Покрајини Косову; усклађивање и координација рада матичних библиотека и помоћ у обављању послова матичне службе и праћење и подстицање развоја библиотека и библиотечке делатности у Социјалистичкој Аутономној Покрајини Косову и давање предлога и стручних упутстава у ту сврху.

Матичне функције од доношења

Закона о самоуправним интересним заједницама културе 1980. године

Општи правни положај и финансирање библиотека у овом периоду утврђен је 1980. године доношењем *Закона о самоуправним интересним заједницама културе*¹² који је важио све до доношења *Закона о фондовима за финансирање културе*¹³, *Закона о фондовима за финансирање културе*¹⁴ и *Закона о фондовима за финансирање културе*¹⁵.

Законски основ за вршење матичних функција у библиотечкој делатности у Социјалистичкој Републици Србији био је утврђен чланом 9. *Закона о библиотечкој делатности*¹⁶: "Ради остваривања јединственог обављања библиотечке делатности и њеног унапређивања утврђују се матичне функције у библиотечкој делатности".

Овлашћење матичних библиотека да врше надзор над стручним радом установа које се баве библиотечком делатношћу, односно радних људи који самостално обављају делатност личним радом, регулисано је чланом 13. овог Закона, а обавезе установа и радних људи који се баве

библиотечком делатношћу да достављају податаке матичној библиотеци чланом 14. овог Закона.

Видови матичних функција ближе су одређени чланом 29. истог Закона као:

надзор над стручним радом организација које обављају библиотечку делатност и радних људи који самостално обављају библиотечку делатност; вођења централног каталога библиотечког материјала; вођење евиденције о организацијама које обављају библиотечку делатност и радним људима који самостално обављају библиотечку делатност; пружање стручне помоћи организацијама које обављају библиотечку делатност и радним људима који самостално обављају библиотечку делатност; старање о усавршавању кадрова за обављање библиотечке делатности; праћење и проучавање стања, потреба и услова рада у библиотечкој делатности и предлагање мера и њихово спровођење у циљу унапређења библиотечке делатности.

Матичне функције на територији општине, по члану 30. овог Закона, обављала је библиотека коју одреди скупштина општине, а споразумом општина могло се поверити вршење матичних функција одређеној библиотеци за територију више општина, што је била основна слабост у установљавању мреже матичних библиотека у овом периоду.

Матичне функције на територији града Београда по овом Закону поверене су Библиотеци града Београда, изузев над Народном библиотеком Србије, Универзитетском библиотеком *Светозар Марковић*, факултетским библиотекама и библиотекама виших школа.

Матичне функције за факултетске библиотеке и библиотеке виших школа по овом Закону обављале су Универзитетска библиотека *Светозар Марковић*, Библиотека Матице Српске и Народна и универзитетска библиотека у Приштини.

Матичне функције у библиотечкој делатности на територији покрајина и над матичним библиотекама у покрајинама по овом Закону обављале су Библиотека Матице Српске и Народна и универзитетска библиотека у Приштини.

Матичне функције у библиотечкој делатности на територији целе Републике над Библиотеком Матице Српске, Народном и универзитетском библиотека у Приштини, Универзитетском библиотеком *Светозар Марковић* у Београду и матичним библиотекама у СР Србији без покрајина обављала је, по овом Закону, Народна библиотека Србије.

Члановима 31. и 32. овог Закона био је регулисан и начин обављања надзора што је у наредним законским решењима регулисано посебним правилницима, односно упутствима.

Послови из домена матичних функција су унети и у попис послова Библиотеке Матице српске у Новом Саду и Народне и универзитетске библиотеке Косова у Приштини у члану 33. овог Закона као:

вођење регистра библиотека на територији покрајине; вођење централних каталога књига и периодичних публикација у библиотекама покрајине; вршење надзора над стручним радом библиотека и подстицање унапређивања стручног рада у библиотекама покрајине.

Послови из домена матичних функција су унети и у попис послова Народне библиотеке Србије у члану 34. овог Закона као:

праћење и проучавање стања, потреба и услова рада у библиотечној делатности и предлагање мера за њено унапређење; вођење евиденције организација које обављају библиотечку делатност на територији Социјалистичке Републике Србије; обједињавање и координација рада на изграђивању библиотечно-информационог система у Републици; давање предлога за школовање и стручно усавршавање библиотечких радника и организовање појединих облика стручног усавршавања; израда методских упутстава за обраду библиотечног материјала и пружање стручне помоћи организацијама које обављају библиотечку делатност; вршење надзора над стручним радом матичних библиотека; утврђивање критеријума за одређивање стручних звања библиотечких радника и вршење и других послова од заједничког интереса за организације које обављају библиотечку делатност.

Матичне функције од доношења Закона о јавним службама 1991. године

Доношењем системског *Закона о јавним службама*¹⁷ 1991. године утврђен је законски основ за власничку трансформацију у области друштвених делатности и нови статус дотадашњих "радних организација од посебног друштвеног интереса" које су тим Законом одређене као установе јавних служби које обављају послове којима се обезбеђује остваривање права грађана у одређеним областима, па између осталог и у области културе, односно библиотечке делатности.

Поменути закон регулисан је правни положај јавних библиотека а до доношења гранског закона област културе па и библиотечка делатност је у прелазном периоду из самоуправног система на централизован систем финансирања финансирана на основу одредби три закона: *Закона о фондовима за финансирање културе*¹⁸, који се односио на Републику, *Закона о фондовима за финансирање културе*¹⁹, који се односио на САП Војводину и *Закона о фондовима за финансирање културе*²⁰, који се односио на САП Косово и Метохију.

Законом о јавним службама био је установљен нови правни положај јавних библиотека а *Законом о општем интересу у области културе*²¹ регулисано је финансирање установа културе па и јавних библиотека у

новом друштвеном поретку заснованом на равноправности свих облика својине и либералној економији.

Закон о општем интересу у области културе био је правни основ за финансирање делатности културе све до почетка примене *Закона о култури*²² јануара 2010. године.

У овом периоду је од значаја за вршење матичних функција у мрежи јавних и школских библиотека био *Закон о локалној самоуправи*²³ јер су на основу њега обезбеђивани услови за рад мреже јавних библиотека и средства за куповину књига у јавним и школским библиотекама.

Матичне функције су у члану 2, став 1, тачка 8. *Закона о општем интересу у области културе* сврстане у категорију општег интереса у области културе за који се средства по члану 3. истог Закона обезбеђују у буџету Републике Србије.

Законски основ за вршење матичних функција у библиотечно-информационој делатности у Републици Србији био је утврђен чланом 7. *Закона о библиотечној делатности*²⁴, а видови матичних функција били су ближе одређени чланом 26. истог Закона као:

вођења регистра библиотека; вођења каталога библиотечке грађе; пружање стручне помоћи библиотекама; надзор над стручним радом библиотека; старање о усавршавању кадрова за обављање библиотечке делатности и праћење и пручавање стања, потреба и услова рада у библиотечној делатности и предлагање мера за унапређивање библиотечке делатности и њихово спровођење.

Матичне библиотеке вршиле су матичне функције на одређеној територији и у одређеним типовима библиотека на основу два закона и једног решења.

Народна библиотека Србије, сагласно ставу 1. члана 27. *Закона о библиотечној делатности*, вршила је матичне функције за све библиотеке на подручју Републике, а Библиотека Матице српске, сагласно одредбама *Закона о утврђивању одређених надлежности Аутономне покрајине*²⁵ за све библиотеке на подручју Војводине.

Универзитетска библиотека "Светозар Марковић" матичне функције вршила је, сагласно одредбама *Решења о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечној делатности*²⁶, у мрежи библиотека универзитета, факултета, виших школа и научноистраживачких института на подручју Централне Србије.

За све друге библиотеке вршење матичних функција поменути *Решењем* било је поверено народним библиотекама у седиштима округа.

Финансирање матичних функција у библиотечној делатности било је, као функција од општег интереса у области библиотекарства за чије се остваривање средства обезбеђују из буџета Републике Србије, регулисано чланом 10. став 1, тачка 10. *Закона о библиотечној делатности*.

Остваривање општег интереса у области библиотечке делатности утврђеног у члану 10. *Закона о библиотечкој делатности* па и обављање матичних функција поверено је чланом 11. став 1. овог Закона Народној библиотеци Србије, док је ставом 2. истог члана прописано да у остваривању општег интереса Народна библиотека Србије сарађује са Библиотеком Матице српске. Одредбама члана 11. *Закона о библиотечкој делатности* Народна библиотека Србије је дефинисана као централна национална библиотека у Републици Србији, односно централна матична библиотека у Републици Србији.

Кадровски услови за обављање матичних функција у библиотечкој делатности обезбеђени су организовањем матичних службу у матичним библиотекама у којима је у овом периоду радило укупно око 60 библиотекара, а технички услови набавком неопходне рачунарске опреме и израдом програмског пакета *Мрежа библиотека Србије*.

Народна библиотека Србије успоставила је и водила Централни регистар библиотека Србије, а Библиотека Матице српске, Универзитетска библиотека *Светозар Марковић* и јавне матичне библиотеке регистар библиотека за библиотеке из своје надлежности, све на основу *Правилника о садржини и начину вођења регистра библиотека*²⁷.

Народна библиотека Србије, Библиотека Матице српске, Универзитетска библиотека "Светозар Марковић" и народне матичне библиотеке формирале су и водиле аутоматизовану базу података *Мрежа библиотека Србије* у коју се отада годишње уносе подаци за око 2.200 библиотека.

Матичне службе у мрежи библиотека Србије, су на основу *Правилника о надзору над стручним радом у библиотекама*²⁸ радиле годишње 400-500 надзора над стручним радом библиотека.

Матичне службе у мрежи библиотека Србије су 700-800 пута пружале стручну помоћ библиотекама и радиле годишње 15-20 анализа рада народних и других библиотека.

Народна библиотека Србије и Библиотека Матице српске, на основу *Правилника о програму стручног испита у библиотечкој делатности и начину његовог полагања*²⁹, сваке године у два редовна испитна рока организовале су стручни испит за око 200 кандидата са подручја Републике.

На плану сталног стручног усавршавања запослених матичне народне библиотеке организовале су 10-20 семинара и 3-5 саветовања годишње за стручне раднике са подручја за које су надлежне.

Матичне библиотеке Србије су на основу одредби *Правилника о ближим условима за стицање звања лица која обављају стручне послове у библиотечкој делатности*³⁰ и *Стручног упутства о поступку и начину стицања звања лица која обављају стручне послове у библиотеци*

организовале рад комисија за доделу виших стручних звања у библиотечно-информационој делатности.

Стратешким Пројектом *Виртуелна библиотека Србије* чији су носиоци Народна библиотека Србије, Библиотека Матице српске и Универзитетска библиотека "Светозар Марковић" остваривала се изградња јединственог библиотечно-информационог система Републике као законска обавеза матичних библиотека. Пројекат *Виртуелна библиотека Србије* утемељен је у члану 2, став 1, тачка 8. *Закона о општем интересу у области културе* где је као "изградња јединственог библиотечно информационог система" сврстан у категорију општег интереса у области културе за који се средства по члану 3. истог Закона обезбеђују у буџету Републике Србије. Финансирање поменутог пројекта у библиотечној делатности било је, као функција од општег интереса у области библиотекарства за чије се остваривање средства обезбеђују из буџета Републике Србије, регулисано чланом 10. став 1, тачка 7. *Закона о библиотечној делатности*.

Осим *Закона о библиотечној делатности* и подзаконских аката који се непосредно односе на матичне функције у овом периоду су за вршење матичних функција били релевантни и други подзаконски акти који су уређивали поједина питања стручног рада у библиотекама и регулисали поједине сегменте рада библиотека: *Правилник о евиденцији библиотечке грађе*³¹, *Упутство о ревизији и отпису библиотечке грађе*³² и *Упутство за обраду библиотечке грађе*³³ којима су била регулисана питања правне заштите библиотечке грађе и формирање информационих инструмената у библиотекама, затим *Правилник о ближим условима за чување библиотечке грађе*³⁴ којим су били прописани услови за физичку заштиту библиотечке грађе и *Правилник о врсти стручних послова у библиотеци, врсти и степену стручне спреме потребне за њихово обављање*³⁵ којим су били прописане врсте стручних послова и неопходна стручна спрема особља на библиотечким пословима.

На ефикасно вршење матичних функција у овом периоду неповољан ефекат имало је изостајање стандарда којим би се прописивали услови за рад појединих типова библиотека. Непостојање прописа који би дефинисали мрежу и обавезујуће стандардне услове и ресурсе за рад, пре свега јавних библиотека, значајно је умањивало позитивни ефекат напора матичних служби.

Нови прописи настали 1994. године нису, наиме, обухватили дефинисање услова за рад јавних библиотека већ је јавним библиотекама на располагању био само докуменат који је део претходног законодавног система, такозваног система самоправних интересних заједница, *Стандарди за народне библиотеке*³⁶ чији је степен обавезности у тадашњем законодавном оквиру био занемарљив.

Чврста утемељеност матичних функција у библиотечно-информационој делатности у законским и подзаконским актима (био је утврђен њихов циљ и садржај, финансирање, носиоци и начин обављања) и у организацији матичних служби матичних библиотека био је у овом периоду основ за формирање, функционисање и развој јединственог библиотечно-информационог система Србије.

Матичне функције од доношења Закона о култури 2009. године

Нови период у правном положају и финансирању установа културе па и библиотека почиње 2009. године доношењем *Закона о култури* којим је регулисан и правни положај и финансирање установа културе што је у претходном законодавном оквиру било предмет два закона *Закон о јавним службама* и *Закон о општем интересу у области културе*.

Матичне функцију категорисане су чланом 6, став 1, тачка 14. *Закон о култури* као функције од општег интереса у области културе за чије се остваривање средства обезбеђују из буџета Републике Србије, односно из буџета аутономне покрајине.

Значај *Закон о локалној самоуправи* за вршење матичних функција у мрежи јавних и школских библиотека и у новом контексту законских аката остаје и даље врло релевантан јер се на основу његових одредаба обезбеђују услови за рад мреже јавних библиотека и средства за куповину књига у јавним и школским библиотекама.

Законски основ за вршење матичних функција у библиотечно-информационој делатности у Републици Србији утврђен је чланом 22, став 1. *Закон о библиотечно-информационој делатности*³⁷ а видови матичних функција ближе су одређени чланом 22, став 2. истог Закона као:

учешће у свеукупном развоју библиотечно-информационе делатности у Републици Србији; учешће у изградњи јединствене националне мреже библиотека; учешће у изградњи јединственог националног библиографско-информационог система; вођење регистара библиотека за подручје матичних библиотека и других евалуационих евиденција; пружање стручне помоћи и инструкторски рад са запосленима у библиотекама; надзор над стручним радом библиотека; старање о сталном стручном усавршавању библиотечно-информационих стручњака; праћење стања и проучавање потреба и услова рада у библиотекама; предлагање мера за унапређење рада и развој библиотека и учешће у изради предлога дугорочне стратегије развоја библиотека, краткорочних програма и пројеката.

Матичне библиотеке врше матичне функције на одређеној територији и у одређеним типовима библиотека на основу два закона и два решења.

Народна библиотека Србије, сагласно одредбама става 3. члана 22. *Закона о библиотечко-информационој делатности*, врши матичне функције за све библиотеке на подручју Републике, а Библиотека Матице српске, сагласно одредбама члана 22. став 3. *Закона о библиотечко-информационој делатности* и одредбама члана 45. *Закона о утврђивању одређених надлежности Аутономне покрајине*³⁸, за библиотеке на територији Војводине.

Улога Народна библиотека Србије у обављању матичних функција централне националне библиотеке изричито је дефинисана у поглављу **Задаци Народне библиотеке Србије** (члан 32, став 1, тачка 15).

Улога Библиотеке Матице српске у обављању матичних функција централне библиотеке у АП Војводини изричито је дефинисана у поглављу **Задаци Библиотеке Матице српске** (члан 34, став 1, тачка 14).

Универзитетска библиотека *Светозар Марковић* у Београду матичне функције врши, сагласно одредбама члана 2. тачка 1. *Решења о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечко-информационој делатности*³⁹, за универзитетске библиотеке, високошколске библиотеке и библиотеке научноистраживачких института и установа на подручју Централне Србије.

Библиотека Матице српске матичне функције врши, сагласно одредбама члана 2. тачка 2. *Решења о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечко-информационој делатности*, и одредбама члана 1, став 1. *Решења о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечко-информационој делатности на територији АП Војводине*⁴⁰, за универзитетске библиотеке, високошколске библиотеке и библиотеке научноистраживачких института и установа на територији АП Војводине.

Народна и универзитетска библиотека *Иво Андрић* у Приштини матичне функције врши, сагласно одредбама члана 2. тачка 3. *Решења о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечко-информационој делатности*, за универзитетске библиотеке, високошколске библиотеке и библиотеке научноистраживачких института и установа на територији АП Косова и Метохије.

Вршење матичних функција за јавне библиотеке, школске библиотеке, специјалне библиотеке, као и информационе центре при другим установама, организацијама и удружењима у Централној Србији *Решењем о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечко-информационој делатности* поверено је јавним библиотекама у седиштима округа.

Вршење матичних функција за јавне библиотеке, школске библиотеке, специјалне библиотеке, као и информационе центре при другим установама, организацијама и удружењима у АП Војводини

Решењем о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечко-информационој делатности на територији АП Војводине поверено је јавним библиотекама у седиштима округа у АП Војводини и Градској библиотеци у Вршцу.

Финансирање матичних функција у библиотечко-информационој делатности регулисано је чланом 6, став 1, тачка 14. *Закона о култури* и чланом 28, став 1. *Закона о библиотечко-информационој делатности*, као функција од општег интереса у области културе, односно библиотечко-информационе делатности, за чије се остваривање средства обезбеђују из буџета Републике Србије, односно из буџета аутономне покрајине.

Кадровски услови за обављање матичних функција у библиотечко-информационој делатности обезбеђени су организовањем матичних служби у матичним библиотекама у којима ради укупно око 55 дипломираних библиотекара, а технички услови набавком неопходне рачунарске опреме и израдом програмског пакета *Мрежа библиотека Србије*.

Народна библиотека Србије води Централни регистар библиотека Србије, а Библиотека Матице српске, Универзитетска библиотека *Светозар Марковић* и јавне матичне библиотеке воде регистар библиотека за библиотеке из своје надлежности.

Народна библиотека Србије, Библиотека Матице српске, Универзитетска библиотека *Светозар Марковић* и јавне матичне библиотеке формирају и воде аутоматизовану базу података *Мрежа библиотека Србије* у коју се годишње унесу подаци за око 2.200 библиотека. Значајна иновација на овом плану је у томе што од 2010. године на основу одговарајућег споразума о сарадњи податке из базе *Мрежа библиотека Србије* од Народне библиотеке Србије преузима и објављује Републички завод за статистику.

Улога Народне библиотеке Србије у достављању података Републичком заводу за статистику изричито је дефинисана у поглављу **Задаци Народне библиотеке Србије** (члан 32, став 1, тачка 22).

Надзор над стручним радом библиотека врши се на основу члана 25. *Закона о библиотечко-информационој делатности*.

Надзор над стручним радом матичних библиотека врши Народна библиотека Србије као поверени посао.

Надзор над стручним радом других јавних библиотека и других типова библиотека врши библиотека која је одговарајућим решењем овлашћена као поверени посао.

Начин вршења надзора над стручним радом библиотека уређен је новим *Упутством о начину вршењу надзора над стручним радом у библиотекама*⁴¹.

Надзор над стручним радом библиотека врше лица овлашћена за вршење надзора што је дефинисано у члану 3. *Упутства о начину вршењу надзора над стручним радом у библиотекама.*

Динамика вршења надзора над стручним радом библиотека регулисана је члану 4. *Упутства о начину вршењу надзора над стручним радом у библиотекама.*

Надзор над стручним радом библиотека обухвата садржаје дефинисане у члану 7. *Упутства о начину вршењу надзора над стручним радом у библиотекама.*

Матичне службе матичних библиотека на основу *Упутства о начину вршењу надзора над стручним радом у библиотекама* у мрежи библиотека Србије ураде годишње 400-500 надзора над стручним радом библиотека.

Осим надзора над стручним радом над радом јавних библиотека врше се управни надзор и надзор над наменским трошењем средстава.

Управни надзор и надзор над наменским трошењем средстава као изворно овлашћење оснивача није поверено матичним библиотекама већ их врше државни органи.

Управни надзор врши сагласно одредбама члана 23, став 2. *Закона о библиотечко-информационој делатности* надлежни орган локалне самоуправе и њиме је обухваћено пословања јавне библиотека као самосталне јавне установе у култури са аспекта укупног поштовања релевантних правних прописа. У надлежности је оснивача, сагласно члану 28, став 2. *Закона о култури*, усвајање годишњих програма и извештаја о раду и усвајање годишњих извештаја о финансијском пословању и финансијских планова, као и давање сагласности на поједина општа акта библиотеке: статут библиотеке и акт о организацији и систематизацији послова библиотеке. За оцену рада директора јавне библиотеке овлашћен је, сагласно члану 44, став 1, тачка 10. *Закона о култури* управни одбор јавне библиотеке.

Извештавање о наменском трошењу средстава јавна библиотека ради сагласно члану 78. *Закона о култури* подношењем извештаја о реализацији културних програма и пројеката достављањем доказа о наменском коришћењу финансијских средстава оснивачу, односно органу који је одобрио средства за финансирање њихових програма и пројеката.

Надзор над пословањем јавне библиотеке обавља, сагласно члану 45, став 2. *Закона о култури* надзорни одбор јавне библиотеке.

У оквиру матичних функција матичне службе у мрежи библиотека Србије 700-800 пута пруже стручну помоћ библиотекама и ураде годишње 15-20 анализа рада јавних и других библиотека.

Улога Народна библиотека Србије на плану организације стручних испита за запослене у библиотечко-информационој делатности изричито је

дефинисана у поглављу **Задаци Народне библиотеке Србије** (члан 32, став 1, тачка 13).

Улога Библиотеке Матице српске на плану организације стручних испита за запослене у библиотечко-информационој делатности на територији АП Војводине изричито је дефинисана у поглављу **Задаци Библиотеке Матице српске** (члан 34, став 1, тачка 17).

Народна библиотека Србије и Библиотека Матице српске, на основу напред наведених законских одредби о одредби *Правилника о Програму стручних испита у библиотечко-информационој делатности, начину њиховог полагања и висини накнаде за рад чланова Комисије за полагање стручних испита*⁴², *Решења о образовању Комисије за полагање стручног испита у Народној библиотеци Србије*⁴³, *Одлуке о трошковима полагања стручног испита у библиотечко-информационој делатности*⁴⁴ и *Решењу о именовану Комисије за полагање стручног испита запослених у библиотекама Покрајинског секретаријата за образовање и културу*⁴⁵ сваке године у два редовна испитна рока организују стручни испит за укупно око 200 кандидата са подручја Републике, односно АП Војводине.

Концепција програма стручних испита у новом законском оквиру утврђена је на исти начин као и у претходном периоду, уз неопходна иновирања садржаја појединих предмета. Програм стручног испита конципиран је да има и елементе државног испита и елементе дошколовавања запослених у делатности који немају одговарајуће образовање као и у претходном периоду јер је разлог за то и даље присутан у библиотечко-информационој делатности Србије. Укупан број дипломираних библиотекара-информатичара, наиме, који су ово академско звање стекли окончањем студија на одговарајућој катедри Филолошког факултета у Београду тек је око 10% од укупног броја запослених у библиотекама Србије, стога је у члану 46, став 4, алинеја 2. *Закона о библиотечко-информационој делатности* предвиђена могућност да послове у библиотекама, поред лица са стеченим високим образовањем у области библиотекарства и информатике (дипломираних библиотекара-информатичара), могу обављати и лица са стеченим високим образовањем у другим областима и положеним стручним испитом. Програм стручног испита је, дакле, и даље конципиран узимајући у обзир чињеницу да претежан број запослених у библиотекама Србије нема одговарајуће образовање у области библиотекарства и информатике те да се стручним испитом тај проблем превазилази у мери која је могућа на овом степену образовања кадрова за рад у библиотекама Србије.

Врло значајна иновација на плану стручног оспособљавања запослених у библиотечко-информационој делатности је организација континуираног стручног оспособљавања библиотечко-информационих стручњака.

Улога Народне библиотеке Србије на плану организовања различитих облика сталног стручног усавршавања библиотечно-информационих стручњака изричито је дефинисана у поглављу **Задаци Народне библиотеке Србије** (члан 32, став 1, тачка 14).

Улога Библиотеке Матице српске на плану организовања различитих облика сталног стручног усавршавања библиотечно-информационих стручњака на територији АП Војводине изричито је дефинисана у поглављу **Задаци Библиотеке Матице српске** (члан 34, став 1, тачка 18).

Стално стручно усавршавање библиотечно-информационих стручњака одвијаће се на основу *Правилника о сталном стручном усавршавању у библиотечно-информационој делатности*⁴⁶ који је као иновација на овом плану донет 2013. године на основу одредби члана 49. *Закона о библиотечно-информационој делатности*. Акредитацију програма сталног стручног усавршавања врши Народна библиотека Србије на предлог Комисије за акредитацију програма сталног стручног усавршавања. На основу члана 3. *Правилника о сталном стручном усавршавању у библиотечно-информационој делатности* директор Народне библиотеке Србије је године донео *Одлуку о образовању Комисије за акредитацију програма сталног стручног усавршавања у библиотечно-информационој делатности*⁴⁷. Предлог акредитованих програма утврђиваће Комисија за акредитацију на основу спроведеног јавног конкурса.

Иновативним прописима на овом плану отвара се перспектива модернизације програмских садржаја, дидактичних метода и организационих облика програма сталног стручног усавршавања запослених у библиотечно-информационој делатности.

У оквиру матичних функција матичне библиотеке организовале су 10-20 семинара и 3-5 саветовања годишње за стручне раднике са подручја за које су надлежне а новим прописима омогућено је њихово учешће у предлагању и реализацији програма за акредитацију на плану сталног стручног усавршавања библиотечно-информационих стручњака.

Виша стручна звања запослени на стручним пословима у библиотечно-информационој делатности стичу на одредби члана 48. *Закона о библиотечно-информационој делатности* и одредби *Правилника о ближим условима за стицање виших стручних звања у библиотечно-информационој делатности*⁴⁸. Републичку комисију за доделу виших стручних звања именује министар надлежан за културу *Решењем о именовану Републичке комисије за доделу виших стручних звања у библиотечно-информационој делатности*⁴⁹ а њен рад организује Народна библиотека Србије, а матичну комисију за утврђивање предлога за доделу виших стручних звања именују директори матичних библиотека и њихов рад организују матичне библиотеке, све сагласно одредбама члана 48, став 4. и 6. *Закона о библиотечно-информационој делатности*. Матична комисија Народне

библиотеке Србије формирана је *Решењем о именовану чланова матичне комисије НБС за утврђивање предлога за доделу виших стручних звања у библиотечко-информационој делатности*⁵⁰ септембра 2013. године.

Стратешким Пројектом *Виртуелна библиотека Србије* чији су носиоци Народна библиотека Србије, Библиотека Матице српске и Универзитетска библиотека *Светозар Марковић* остварује се изградња јединственог библиотечко-информационог система Републике као законска обавеза матичних библиотека. Пројекат *Виртуелна библиотека Србије* у иновираним законодавном систему утемељен је у члану 6, став 1, тачка 14. *Закона о култури* где је као "изградња јединственог библиотечко-информационог система" сврстан у категорију општег интереса у области културе за који се средства по члану 6, став 2. истог Закона обезбеђују у буџету Републике Србије. Финансирање поменутог пројекта у библиотечкој делатности је, као функција од општег интереса у области библиотечко-информационе делатности "успостављање библиотечко-информационог система Републике Србије и система узајамне каталогизације Републике Србије" за чије се остваривање средства обезбеђују из буџета Републике Србије, регулисано и чланом 28. став 1. *Закона о библиотечко-информационој делатности*. Законски основ за изградњу система узајамне каталогизације у Републици Србији утемељен је чланом 10. *Закона о библиотечко-информационој делатности* којим су установљене основе система узајамне каталогизације. За реализацију поменутих функција националне библиотеке чланом 11. *Закона о библиотечко-информационој делатности* прописано је оснивање Центра за узајамну каталогизацију као посебне организационе јединице Народне библиотеке Србије.

Улога Народне библиотеке Србије на плану организовања и координације мреже библиотека Републике Србије на стварању Централног електронског каталога, као и реализација пројекта *Виртуелна библиотека Србије*, организовање и координација послова система узајамне каталогизације и Центра за узајамну каталогизацију изричито је дефинисана у поглављу **Задачи Народне библиотеке Србије** (члан 32, став 1, тачка 7).

Улога Библиотеке Матице српске на плану учествовања у изграђивању јединственог библиотечко-информационог система у Републици Србији и учествовања у стварању Централног електронског каталога Републике Србије и реализовању пројекта *Виртуелна библиотека Србије* изричито је дефинисана у поглављу **Задачи Библиотеке Матице српске** (члан 34, став 1, тачке 5. и 6).

Нова улога Народне библиотеке Србије на плану дигитализације библиотечко-информационе грађе и извора, дефинисана као спровођење и координација послова на дигитализацији библиотечко-информационе грађе и извора, као новина у *Закону о библиотечко-информационој делатности*, дефинисана је у члану 44, став 2, као и у поглављу **Задачи Народне**

библиотеке Србије (члан 32, став 1, тачка 23) *Закона о библиотечно-информационој делатности*.

Осим *Закона о библиотечно-информационој делатности* и подзаконских аката који се непосредно односе на матичне функције у овом периоду су за вршење матичних функција релевантни и други подзаконски акти који уређују поједина питања стручног рада у библиотекама и регулишу поједине сегменте рада библиотека. За ефикасно вршење матичних функција од великог су значаја два правилника које сада као новину у односу на претходни период доноси један државни орган, министар културе и информисања те су његове одредбе обавезујуће и за осниваче библиотека и библиотеке: *Правилник о ближим условима за обављање библиотечно-информационе делатности јавних библиотека*⁵¹ и *Правилник о националним стандардима за обављање библиотечно-информационе делатности*⁵². Доношењем поменутих правилника превазилази се недостатак претходног правног оквира јер се њима прописују обавезе оснивача јавних библиотека и оснивача субјеката у оквиру којих функционишу библиотеке као организационе јединице да обезбеде стандардима прописане услове неопходне за рад и развој библиотека. Будући да је поменуте правилнике донео државни орган степен њихове обавезности је далеко већи него степен обавезности стандарда које су у претходном правном оквиру доносиле установе и асоцијације.

Донет је и нови *Правилник инвентарисању, обради, ревизији и отпису библиотечно-информационе грађе и извора, као и вођењу евиденције о библиотечно-информационој грађи и изворима*⁵³ који замењује три досадашња акта која су у претходном периоду регулисала правну заштиту, обраду и ревизију.

Поред наведених аката донет је и један подзаконски акт који се доноси по први пут: *Упутство о начину рада библиотека са корисницима*⁵⁴ којим је постављен оквир за израду одговарајућег акта који ће донети свака библиотека понаособ и којим ће се регулисати начин коришћења библиотечке грађе и извора у свакој библиотеци у зависности од типа библиотеке, односно структуре њених колекција и профила корисника.

По први пут ће се, на основу члану 44, став 3. *Закона о библиотечно-информационој делатности*, донети и *Правилник о ближим условима за дигитализацију библиотечно-информационе грађе и извора* којим ће се прописати ближи услови које је неопходно испунити да би библиотека могла ефикасно и економично вршити дигитализацију библиотечке грађе и извора као дугорочан процес од великог значаја за остваривање функција сваке библиотеке.

Чврста утемељеност матичних функција у библиотечно-информационој делатности у претходним законским и подзаконским

актима (био је утврђен њихов циљ и садржај, финансирање, носиоци и начин обављања) и у организацији матичних служби матичних библиотека који је био основ за формирање, функционисање и развој јединственог библиотечко-информационог система Србије у претходном законодавном оквиру значајно је унапређен иновативним решењима у новом законодавном миљеу. Решења у претходном законодавном оквиру која су се у пракси потврдила као оправдана и добра иновирана су и пренета у нови законодавни оквир.

ЗАКЉУЧАК

Развојне функције у библиотечко-информационој делатности Републике Србије традиционално су именоване као матичне функције и континуирано су присутне у делатности Народне библиотеке Србије као темељне функције националне библиотеке.

У периоду од Другог светског рата до данас матичне функције садрже у себи две узајамно компатибилне компоненте. Прва компонента су изворне функције које има свака национална библиотека у националној мрежи библиотека: вођење централног каталога, стручна помоћ, предлагање мера за унапређење рада и развој библиотека, учешће у укупном развоју библиотечко-информационе делатности, учешће у изградњи јединствене националне мреже библиотека и учешће у изградњи јединственог библиотечко-информационог система. Друга компонента су функције које Народна библиотека Србије и друге библиотеке којима су поверене матичне функције обављају као, од стране државних органа, поверене функције: вођење регистара библиотека, надзор над стручним радом библиотека, старање о сталном стручном усавршавању библиотечко-информационих стручњака и праћење стања и проучавање потреба и услова рада у библиотекама. Две наведене компоненте су у остваривању матичних функција у високом степену компатибилне и узајамно се прожимају у мери која дугорочно конструктивно утиче на ефикасно вршење матичних функција.

Матичне функције су у анализираном периоду у законодавству Републике доследно сврставане у функције од општег интереса у области културе чиме је обезбеђивано њихово финансирање адекватно значају који имају за развој мрежа библиотека.

Улога Народне библиотеке Србије у остваривању матичних функција у Републици Србији је сразмерна улози националне библиотеке у националној мрежи библиотека и релевантна са становишта утицаја на укупан развој библиотечко-информационе делатности у Републици Србији.

Процес децентрализације матичних функција, доследно присутан у анализираном периоду као процес преношења дела ингеренција и дела

послова на друге развијене библиотеке у Републици, показао се као оправдан пре свега због неопходног обима матичних функција у мрежи од преко 2.000 библиотека у Републици.

За даљи развој матичних функција у библиотечко-информационој делатности у Републици Србији од одлучујућег значаја је даље иновирање законске регулативе која формира правни амбијент за укупну делатност, посебно регулативе која прописује матичне функције.

У процесу усклађивања укупног законодавства Републике са законодавством Европске Уније, као процесу који предстоји, неопходно је матичне функције подржати одговарајућим законским решењима која ће увести неопходне новине и која ће из садашњег законског оквира баштинити сва функционална решења која су се у пракси потврдила као примерена националној мрежи библиотека и општем националном законодавном оквиру.

Литература:

1. BARAĆ Dragan. Zbirka propisa o bibliotečkoj delatnosti i bibliotekama. Beograd : IŠRO MINEL – Privredno finansijski vodič, 1986.

2. BARAĆ Dragan. Zbornik propisa o bibliotekarstvu u SFRJ. [Novi Sad] : Zajednica jugoslovenskih nacionalnih biblioteka; Beograd: Knjizevno-izdavačka zajednica "Centar", 1987.

3. БАРАЋ, Драган. Право о библиотекарству у Србији: студија. Београд : Народна библиотека Србије, 1994.

4. БАРАЋ, Драган. Коментар Закона о библиотечкој делатности са пратећим прописима. Београд : Народна библиотека Србије, 1995.

¹ Уредба о Државној централној библиотеци Демократске Федеративне Југославије. *Службени гласник ДФЈ*, бр. 52 (1945).

² Закон о управљању културно-просветним, уметничким и научним установама у НР Србији. *Службени гласник НРС*, бр. 57 (1955).

³ Закон о библиотекама. *Службени гласник НРС*, бр. 48 (1960) и 15 (1965).

⁴ Закон о преузимању права и дужности оснивача према Народној библиотеци Србије у Београду. *Службени гласник НРС*, бр. 54 (1964).

⁵ Закон о управљању установама у области културе. *Службени гласник СРС*, бр. 1 (1969).

⁶ Закон о остваривању посебног друштвеног интереса у организацијама удруженог рада које обављају културне делатности. *Службени гласник СРС*, бр. 19 (1974).

⁷ Закон о самоуправним интересним заједницама културе. *Службени гласник СРС*, бр. 50 (80), 50 (84) и 49 (85).

⁸ Закон о фондовима за финансирање културе. *Службени гласник СРС*, бр. 6 (90).

⁹ Закон о библиотечкој делатности и библиотекама. *Службени лист САП Војводине*, бр. 10 (74) и 26 (76).

¹⁰ Закон о библиотечкој делатности. *Службени гласник СРС*, бр. 47 (77), 8 (84) и 51 (85).

-
- ¹¹ Закон о библиотечкој делатности и библиотекама. *Службени лист САП Косово*, бр. 24 (78).
- ¹² Закон о самоуправним интересним заједницама културе. *Службени гласник СРС*, бр. 50 (80), 50 (84) и 49 (85).
- ¹³ Закон о фондовима за финансирање културе. *Службени гласник СРС*, бр. 6 (90).
- ¹⁴ Закон о фондовима за финансирање културе. *Службени лист САПВ*, бр. 9 (90).
- ¹⁵ Закон о фондовима за финансирање културе. *Службени гласник СРС*, бр. 46 (90).
- ¹⁶ Закон о библиотечкој делатности. *Службени гласник СРС*, бр. 6 (1990).
- ¹⁷ Закон о јавним службама. *Службени гласник РС*, бр. 42 (91), 71 (94) и 79 (05).
- ¹⁸ Закон о фондовима за финансирање културе. *Службени гласник СРС*, бр. 6 (90).
- ¹⁹ Закон о фондовима за финансирање културе. *Службени лист САПВ*, бр. 9 (90).
- ²⁰ Закон о фондовима за финансирање културе. *Службени гласник СРС*, бр. 46 (90).
- ²¹ Закон о општем интересу у области културе. *Службени гласник РС*, бр. 49 (92).
- ²² Закон о култури. *Службени гласник РС*, бр. 72 (09).
- ²³ Закон о локалној самоуправи. *Службени гласник Републике Србије*, бр. 9 (02), 33 (04), 135 (04) и 129 (07).
- ²⁴ Закон о библиотечкој делатности. *Службени гласник РС*, бр. 34 (94).
- ²⁵ Закон о утврђивању одређених надлежности Аутономне покрајине. *Службени гласник РС*, бр. 6 (02).
- ²⁶ Решење о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечкој делатности. *Службени гласник РС*, бр. 69 (94).
- ²⁷ Правилник о садржини и начину вођења регистра библиотека. *Службени гласник РС*, бр. 63 (94).
- ²⁸ Правилник о надзору над стручним радом у библиотекама. *Службени гласник РС*, бр. 63 (95).
- ²⁹ Правилник о програму стручног испита у библиотечкој делатности и начину његовог полагања. *Службени гласник РС*, бр. 20 (95).
- ³⁰ Правилник о ближим условима за стицање звања лица која обављају стручне послове у библиотечкој делатности. *Службени гласник РС*, бр. 63 (94).
- ³¹ Правилник о евиденцији библиотечке грађе. *Службени гласник РС*, бр. 7 (95).
- ³² Упутство о ревизији и отпису библиотечке грађе. *Службени гласник РС*, бр. 25 (95).
- ³³ Упутство за обраду библиотечке . *Службени гласник РС*, бр. 25 (95).
- ³⁴ Правилник о ближим условима за чување библиотечке грађе. *Службени гласник РС*, бр. 63 (94).
- ³⁵ Правилник о врсти стручних послова у библиотеци, врсти и степену стручне спреме потребне за њихово обављање. *Службени гласник РС*, бр. 63 (94).
- ³⁶ Стандарди за народне библиотеке. *Заједница библиотека*, бр. 1-4/87.
- ³⁷ Закон о библиотечко-информационој делатности. *Службени гласник РС*, бр. 52 (11).
- ³⁸ Закон о утврђивању одређених надлежности Аутономне покрајине. *Службени гласник РС*, бр. 99 (09 и 67 (12).
- ³⁹ Решење о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечко-информационој делатности. *Службени гласник РС*, бр. 122 (12).
- ⁴⁰ Решење о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечко-информационој делатности на територији АП Војводине. *Службени лист АП Војводине*, бр. 27 (12).
- ⁴¹ Упутство о начину вршењу надзора над стручним радом у библиотекама. *Службени гласник РС*, бр. 7 (13).

-
- ⁴² Правилник о Програму стручних испита у библиотечко-информационој делатности, начину њиховог полагања и висини накнаде за рад чланова Комисије за полагање стручних испита. *Службени гласник РС*, бр. 123 (12).
- ⁴³ Решење о образовању Комисије за полагање стручног испита у Народној библиотеци Србије (Доступно на: http://nb.rs/view_file.php?file_id=3342).
- ⁴⁴ Одлука о трошковима полагања стручног испита у библиотечко-информационој делатности (Доступно на: http://nb.rs/view_file.php?file_id=3303).
- ⁴⁵ Решење о именовању Комисије за полагање стручног испита запослених у библиотекама Покрајинског секретаријата за образовање и културу (бр. 106-152-01380/2007-03 од 19. децембра 2007. године).
- ⁴⁶ Правилник о сталном стручном усавршавању у библиотечко-информационој делатности. *Службени гласник РС*, бр. 18 (13).
- ⁴⁷ Одлука о образовању Комисије за акредитацију програма сталног стручног усавршавања у библиотечко-информационој делатности (Доступно на: http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=3493).
- ⁴⁸ Правилник о ближим условима за стицање виших стручних звања у библиотечко-информационој делатности. *Службени гласник РС*, бр. 22 (13).
- ⁴⁹ Решење о именовању Републичке комисије за доделу виших стручних звања у библиотечко-информационој делатности (Доступно на: http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=3423).
- ⁵⁰ Решење о именовању чланова матичне комисије НБС за утврђивање предлога за доделу виших стручних звања у библиотечко-информационој делатности (Доступно на: http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=3776).
- ⁵¹ Правилник о ближим условима за обављање библиотечко-информационе делатности јавних библиотека. *Службени гласник РС*, бр. 13 (13).
- ⁵² Правилник о националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности. *Службени гласник РС*, бр. 39 (13).
- ⁵³ Правилник о инвентарисању, обради, ревизији и отпису библиотечко-информационе грађе и извора, као и вођењу евиденције о библиотечко-информационој грађи и изворима. *Службени гласник РС*, бр. 47 (13).
- ⁵⁴ Упутство о начину рада библиотека са корисницима. *Службени гласник РС*, бр. 96 (12).